

Oheň do papíru nezabalíš III

Svatopluk Klimeš

Úvod	5
Rodina jako...	7
Poutník (zelený dráček)	13
Evropa (únos)	17
Osmičkové Česko(slovensko)	25
Performance (oheň a voda)	31
Biografie	32
Seznam vystavených prací	34

***Směnou ohně je veškero
a oheň je směnou veškera.
Hérakleitos, Zlomky B 90***

Současná doba, kdy svět kolem nás je stále více nahlížen a vykládán spíše obrazem než slovem, jakoby přímo vyzývala k hledání nových vyjadřovacích možností. Netradiční přístupy k výtvarnému projevu hledá a nachází i Svatopluk Klimeš. Na výtvarné scéně není žádným nováčkem, uměleckého dění se aktivně účastní již od 2. poloviny 60. let 20. století a ve své tvorbě nepřestává objevovat nové a nové možnosti vyjadřování. Jeho kreativní přístup k používaným médiím se odráží i v širokém spektru společenských témat, ke kterým prostřednictvím svého díla přistupuje. Jednotlivým prvkem Klimešovy tvorby napříč časem je oheň, jehož očišťnou, magickou sílu využívá k tvorbě i k dotváření maleb, kreseb, koláží nebo fotografií. Oheň používá buď přímo k propalování nebo ke kresbě kouřem, anebo nepřímou, kdy pracuje s popelem. Dalším způsobem je používání rozžhavených raznic, autor se nevyhýbá ani práci s kamenem nebo dřevem, které také vystavuje působení ohně.

Přestože je Svatopluk Klimeš bytostně současným člověkem, oheň má pro něj hodnotu archetypu, živlu, který odpradáвна spoluutváří náš Kosmos. Skrze oheň a jeho magickou energii propojuje dnešek s dávnou historií, otevírá témata zapomenutá nebo opomíjená. K počátkům lidského myšlení Klimeš odkazuje i skrze jednoho z nejvýznamnějších myslitelů starověku Hérakleita, který chápal oheň díky jeho neustálé proměně jako princip bytí – jako neustálý koloběh stvoření a zániku – a jehož Zlomky použil k vlastní tvorbě. Oheň jako symbol neustávající změny by mohl být znakem i dnešní rychle se měnící doby.

Prostřednictvím ohně Klimeš pracuje na hraně určenosti a náhody, plamen či kouř ho nutí přijmout otevřenost vůči vlastnímu dílu, neboť tento živel spoluurčuje jeho výslednou podobu. Klimešova tvorba je obecně plná protikladů a hledání skrytých významů. Autor diváka záměrně provokativně vystavuje zpochybňování zaužívaných obrazů, staví je do nových nezvyklých konstelací, vážná témata znevažuje, nevážná bere vážně. V jeho tvorbě však nenalezneme cynismus, ale spíše všudypřítomnou hravost a živý zájem o svět kolem sebe.

V Severočeské galerii výtvarného umění v Litoměřicích se Klimeš dotýká především lidského společenství, od privátních po veřejná témata. Výstavu otevírá cyklus „rodinných“ lightboxů a partnerských témat. Z rodinného kruhu pak autor díky neobvyklému průvodci – drobnému Poutníkovi – přichází do Evropy, kterou poznává a předkládá nám ji od bájněho stvoření únosem krásné dívky na býku po její současnou tvář. Nejobsáhlejší částí výstavy je osobitě koncipovaná oslava 100. výročí založení Československa. V Klimešově dvojznačném pojetí je Československo a současné Česko připomenuto osobnostmi / hlavními pilíři našeho kulturního regionu, důležitými mezníky historie i současnými otázkami po podobě moderního státu.

Další kapitolou Klimešovy tvorby jsou performance, převážně s použitím ohně, ve kterých se autor představuje jako člověk ovládající skryté síly, respektive uvolňující skryté významy. Performance jsou pro autora důležitou součástí jeho uměleckého vyjadřování, publikum, před jehož zraky tvoří, současně vtahuje do procesu tvorby samé, s diváky vstupuje do dialogu a činí je spoluautory, čímž zvyšuje energii procesu happeningu.

Svou tvorbou Svatopluk Klimeš nemá potřebu jednoznačně vysvětlovat svět kolem sebe, ale předkládá nám možné verze pohledů, přičemž v rámci svého humanitního založení netrvá na jedné jediné možné pravdě.

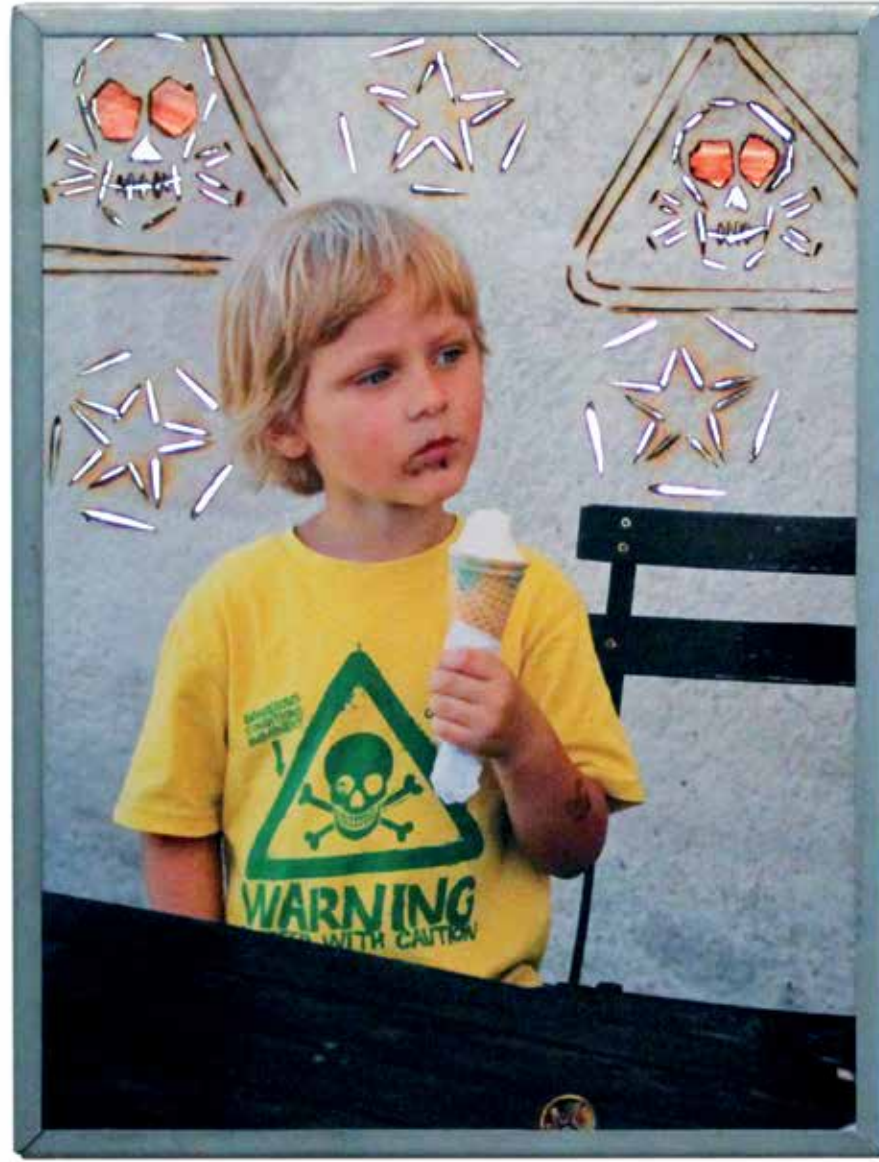
Alena Beránková

Rodina jako úběžník každodennosti je věčně živé téma nejen Svatopluka Klimeše. Svou konkrétní rodinu autor zaznamenává na fotografiích, které následně interpretuje ohněm – stopy ohně vnáší do původních výpovědí nový rozměr, posouvají je do netradičních kontextů, do jiných estetických vztahů, příběh dovyrává v nových souvislostech. Vlastní rodinu autor interpretuje v rámci klasických témat například jako portrétní galerii předků, nebo jako svatou rodinu, ve které se nad děťátkem setkává několik generací. Intenzivnější atmosféru domova, novodobého „rodinného krbu“, obrazům dodává prostřednictvím světla lightboxů, do kterých interpretované fotografie zasazuje.

Kromě portrétů rodičů a prarodičů, manželů, dětí a vnoučat jsou nezbytnou součástí rodinného života i domácí mazlíčci – psi, mluvící papoušci a vznášející se rybičky.

Rodina je pro autora téma i v abstraktnější podobě. Prostřednictvím obrazů před nás staví své noční můry a groteskní i hororové sny, jako například cykly *Boj o střed prostěradla* nebo *Spontánní tanečky*. K tématu vztahů a emocí, které udávají tón našim životům, autor přistupuje s hravostí a bezprostředností sobě vlastní.

z cyklu *Moje rodina*, 2001–2010 Δ

z cyklu *Vínohradský betlém*, 2006–2010 ∇

Spontánní tanečky, 2013 Δ

Boj o střed prostěradla, 2012 ∇

Poutník (zelený dráček)

Svou zálibou v cestování autor navazuje na dávnou poutnickou tradici, kterou dokumentuje především na fotografiích. I v nich se však projevuje Klimešův neotřelý pohled na svět a nezvyklé perspektivy vidění. Jeho fotografické záznamy nikdy neplní pouze dokumentační funkci, hranice fotografického média překračuje, aby původní narativ převyprávěl dle svého intuitivního vnímání. Záznamy přírody dotykem ohně ožívají jako duchové v bájích či v pověstech.

V letech 2006 až 2007 se autor vydal na cestu po Evropě ve společnosti podivuhodného průvodce a současně svědka jeho vnímání světa. Cestu zmapoval cyklem *Poutník* na černobílých a barevných fotografiích následně interpretovaných ohněm. Stafáž zde vytváří zelený dráček a svou přítomností na atraktivních i méně atraktivních místech zintenzivňuje dojem pohybu v krajině.

Svatopluk Klimeš se na svých cestách neomezuje pouze na Evropu a na fotografii jako médium uměleckého záznamu. Zážitky z amerických národních parků převedl do kreseb vytvořených bengálským ohněm a i do nich zakomponoval společníky, skupinku malých postavíček.

kresby z cest po Národních parcích Ameriky, 1999–2006 Δ

cyklus Poutník, 2006–2007 ∇

Evropa (únos)

Klimešovu ohni neunikl ani zrod Evropy. Dle řeckých bájí krásnou a důvěřivou dívku Evropu unesl Istivý bůh Zeus převtělený do bílého krotkého býka s malými rohy, průzračnými jako křišťál. Nevinná hra zamilovaného boha dala vzniknout malému leč národnostně pestrému kontinentu. Únos Evropy, tentokrát s černým býkem, vystavený na litoměřické výstavě je již autorovou pátou verzí této řecké báje.

Současnou podobu Evropy Klimeš reprezentuje tvářemi dívek a žen náhodně vybraných z jednotlivých zemí. Autorovi při tomto konceptu nešlo o kulturologickou studii, pouze podlehl kouzlu letmých setkání s cizinkami na svých cestách. Vznikl tak soubor portrétů Evropanek čítající patnáct tváří.

Svatopluk Klimeš pochopitelně nevnímá jen tu přívětivější tvář Evropy, ale zajímá se a do výtvarné řeči přetváří i současné politické problémy. V roce 2016 pro sympozium Hucpack v Drážďanech vytvořil instalaci *Migrace 888 – uprchlíci*, tvořenou dvěma plechovými vanami s fotografiemi migrantů staženými z internetu, interpretovanými ohněm a světlem. Autor nemá ambice stavět před nás hotová řešení, jen v rámci svého humanitního cítění nabízí možné pohledy současného světa.

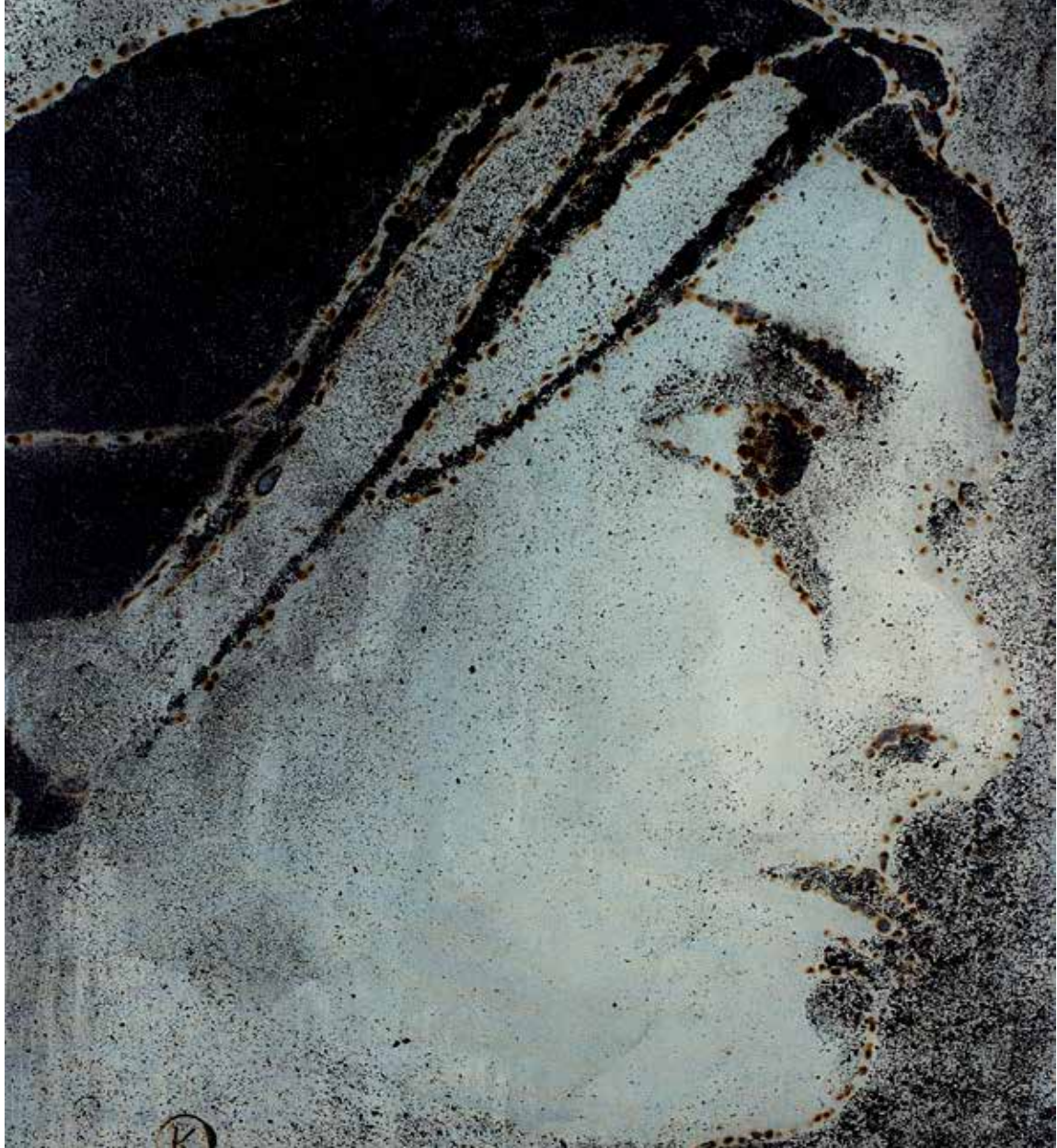

Únos Evropy, 2018 Δ

Únos Evropy (detail), 2018 ∇

Claudia (Německo), 2001 ∇
Dana (Slovensko), 2004 ∇∇
Christelle (Francie), 2005 ∇∇∇

Rita (Maďarsko), 2005 Δ

Serena (Itálie), 2004 ∇
Christine (Rakousko), 2004 ∇∇
Veronika (Polsko), 2001 ∇∇∇

Migrace 888 – uprchlíci, 2016 Δ

Migrace 888 – uprchlíci (detail), 2016 ∇

Osmičkové Česko (slovensko)

Do Klimešovy tvorby se přirozeně promítá jeho občanská angažovanost, s čímž souzní i jeho zájem o „osudové osmičky“ připomínané v rámci oslav založení Československa roku 1918. Osmičková výročí se ovšem neváží pouze k českým dějinám 20. století, ale „osudově“ ovlivňovala i hlubokou minulost, například vyvraždění Vršovců, konkurenčního rodu Přemyslovců, roku 1108, dědičné získání české koruny Přemyslem Otakarem I. roku 1198, pražskou defenestraci roku 1618, ukončení 30leté války 1648 a další a další. I Klimeš mapuje historii země od jejích počátků po současnost významnými osobnostmi a historickými milníky. O Československu by nebylo možné uvažovat bez českého prvomučedníka a ustavitele země západokřesťanského typu sv. Václava, ve zbroji jedoucího na kostnatém koni, ani bez „otce vlasti“ Karla IV., Klimešem zařazeného mezi mrkající státníky, ani bez za pravdu se bijícího mistra Jana Husa. Vyvrcholení třetí pražské defenestrace Klimeš připomíná obrazem *Poprava dvaceti sedmi českých pánů*. Podobnou formu má i soudobý námět *Romové a skini*.

K novodobému Československu patří i komplikovaná historie oblasti Sudet, které zpřítomňuje instalace světlem prozářených (hořících?) modelů pro kreslení získaných ze školy ve skanzenu v Zubrnici, příznačně nazvaná *Vzpomínky*. Vznik republiky pak reprezentují busty Tomáše Garrigua Masaryka v řadě naskládané na policičce, jakoby nabízené k výprodeji. Papírové busty Masaryka jsou stejně křehké jako demokracie, o kterou se první český prezident zasazoval. Následující osmičkové události jsou připomenuty *Pražským podzimem* – zapálenými svíčkami ve tvaru kruhu na balicím papíru s motivy Prahy – a Václavem Havlem usilujícím o nasměrování novodobé republiky k sebevědomému společenství lidí budoucnosti. To vše je zaštitěno kouřem malovaným obrazem všech částí původního Československa umístěným na stropě výstavního prostoru, nad vlajkami rozpadající se republiky.

Divák si ve sledu představených událostí a osobností může povšimnout, jak v průběhu času byla česká země (nikoli bez zápasů) směřována k ukotvení v rámci širší středozápadní Evropy, ke kterému se hlásí i autor.

skica k pomníku na Václavském náměstí v Praze, 2004, SGVU v Litoměřicích Δ

Prezident (V. H.), 2000 ∇

Vzpomínky, 1999–2000 Δ

Tatíček Masaryk, 2018 ∇

Performance (ohněň a voda)

Performance jsou dalším způsobem, jak autor převádí do výtvarné řeči své vnímání, názory a postoje, přičemž je předkládá publiku v mnohem bezprostřednější podobě než je tomu u klasických dvou či třírozměrných výtvarných objektů. Akčnímu umění se Klimeš věnuje již od počátku 70. let 20. století a přirozeně se vyjadřuje i k problémovým společenským otázkám. V roce 1986 uskutečnil performanci na severu Čech, kde u Litvínova shromáždil materiály, z kterých sestavil zprávu o devastaci krajiny. Ekologie ovšem není jedinou oblastí Klimešova zájmu, přičemž diváci při jeho performancích často nejsou pouhými pozorovateli, ale stávají se účastníky happeningů, jsou vtaženi do výtvarného či filosofického prožívání skutečnosti. Například při performanci *Satsanga* z roku 1992 konané v Galerii Bratří Čapků v Praze autor divákům předával oheň zapálenou svíčkou a nechával je spoluvytvářet konečné dílo – dotvářet obrazce z planoucích svíček v plechových nádobách s vodou a kameny, kdy plovoucí svíčky symbolizovaly setkávání lidí.

Voda je častým partnerem Klimešovy tvorby, potřebuje ji při ateliérové práci ke korigování ohně a v mnohých performancích oheň s vodou přímo propojuje. Při performanci *Oheň – voda* konfrontoval tyto dva protichůdné živly a vodu s ohněm v kamenné vaně smířoval. Vodní hladiny mu také slouží jako zrcadla pro odrazy ohně.

Svatopluk Klimeš

* 10. 3. 1944 v Praze

1959–1963 Střední uměleckoprůmyslová škola v Praze
1967–1973 Akademie výtvarných umění v Praze
od 1998 pedagog na Fakultě umění a designu UJEP v Ústí nad Labem

od 1988 zakládající člen a předseda skupiny Papiriál
od 1998 člen skupiny UB – výtvarný odbor

Samostatné výstavy (výběr)

2005 *Europäerinnen etc.*, Künstlerhaus Sootbörn, Hamburg, Německo
2006 *Evropanky I*, Muzeum umění a designu Benešov
2008 *Kresby světlem a ohněm*, Galerie města Plzně, Plzeň
2009 *Svatopluk Klimeš: Evropanky II*, Západočeská galerie v Plzni, Výstavní síň 13, Plzeň
2011 *...krátká pauza a sobí letí dál...*, Galerie Cuben, Falkenberg, Švédsko

Skupinové výstavy (výběr)

2005 *Česká fotografie 20. století*, Galerie hlavního města Prahy, Městská knihovna, Praha
2006 *Vorsicht Barock*, symposium a výstava Riesa Efau Drážďany, Německo
2007 *Průzračný svět / Die Durchsichtige Welt*, Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem a Landschloss Pirna-Zuchendorf, Německo
2008 *Třetí strana zdi* (fotografie v Československu 1969–1988), Moravská galerie v Brně
2009 *Stopy ohně*, Galerie výtvarného umění v Ostravě

Zastoupení ve sbírkách

Moravská galerie v Brně, Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou, Galerie moderního umění v Hradci Králové, Galerie umění Karlovy Vary, Oblastní galerie Liberec, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Galerie Benedikta Rejta v Lounech, Muzeum umění Olomouc, Galerie výtvarného umění v Ostravě, Východočeská galerie v Pardubicích, Galerie hlavního města Prahy, Národní galerie v Praze, Uměleckoprůmyslové museum v Praze, Západočeská galerie v Plzni, Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem, Collection of State University of New York, College at Cortland a soukromé sbírky

www.svatopluk-klimes.cz

Performance Oheň – voda, 2007, MU Olomouc V

Seznam vystavených prací Svatopluka Klimeše

Obrazy

Pražský podzim I, 1989
dárkový papír, svíčky, oheň, plátno, sololit, 93,5 × 93,5 cm

Pražská disperze, 1990
dárkový papír, oheň, plátno, sololit, 94 × 94 cm

Mrkající státníci – Karel IV., 1990
propálovaný papír pod sklem, žárovíčka, 47,5 × 47,5 cm

Mrkající státníci – T. G. Masaryk, 1990
propálovaný papír pod sklem, žárovíčka, 47,5 × 47,5 cm

Mrkající státníci – Václav Havel, 1990
propálovaný papír pod sklem, žárovíčka, 47,5 × 47,5 cm

Vzpomínky – Sudety (Pohraničí), 1995
papír, oheň, akryl, plátno, 200 × 200 cm

Boj o střed prostěradla, 1996
akryl, pálený papír, plátno, 200 × 200 cm

Poprava dvaceti sedmi českých pánů, 1997–1998
akryl, kouř, krev, páleno bengálským ohněm, plátno, 200 × 200 cm
Národní galerie v Praze

Dědeček František a babička Majka, 1998–2000
oheň, popel, plátno, 80 × 90 cm

Romové a skiní, 1999
popel, oheň, plátno, 200 × 200 cm

cyklus Rybičky převážně mořské, 1999–2010
oheň, popel, plátno, 30 × 40 cm (7 maleb)

Prezident (V. H.), 2000
oheň, popel, plátno, 200 × 200 cm
Knihovna Václava Havla

Malý Evropánek, 2003
Podle knížky Wie lerne ich zeichnen?
popel, propalované plátno, 40 × 30 cm (9 maleb)

Evropanky, 2001–2009 (výběr)
projekt, popel, oheň, plátno, 80 × 90 cm (10 maleb)

Boj o střed prostěradla, 2012
akryl, pálený papír, plátno, 200 × 200 cm

Boj o střed prostěradla, 2012
papír, oheň, akryl, plátno, 150 × 120 cm

Jarní chorovody, 2013–2015
papír, oheň, akryl, plátno, 100 × 100 cm

Stín mistra Jana Husa 1 a 2, 2015
instalace, oheň, popel, plátno, 2 × 180 × 80 cm

Boj o střed prostěradla, 2018
papír, oheň, akryl, plátno, 150 × 120 cm

Únos Evropy, 2018
popel, antuka, plátno, 160 × 180 cm

Naše republika, 2018
kouř, plátno, 240 × 300 cm

Objekty

Rozpad státu, 1992
světelná instalace, 3 polštářky, 37 × 37 cm

Vzpomínky, 1999–2000
instalace dřevěných modelů na kreslení, oheň, světlo, 50 × 200 × 150 cm

Kapr má žízeň, 1999–2010
autorský papír, oheň, dřevěný box, 18 × 35 cm

Řehoř Samsa, sestra Markétka a jejich proměna, 2012
dřevo opálené na přírodním ohništi, 250 × 250 × 100 cm

Migrace 888 – uprchlíci, 2016
instalace plechových van, digitální tisky fotografií, oheň, drát, světlo, 2 × 130 × 200 × 25 cm

Mluvící papoušek domácí, 2017
autorský papír, oheň, bakelit, 145 × 30 × 30 cm

T. G. M. 8krát, 2018
instalace, papír, 25 × 180 cm

Tatiček Masaryk, 2018
instalace, papír, 21 × 16 cm, kovový sokl 133 × 61 × 25 cm

Kresby

kresby z cest po Národních parcích Ameriky, 1999–2006
bengálský oheň, papír, 55,5 × 45,8 cm (6 kreseb)

skica k pomníku na Václavském náměstí v Praze, 2004
popel, papír, 200 × 200 cm
Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích

Přeludy, 2008–2009
bengálský oheň, filtrační papír, 58 × 58 cm (4 kresby)

Spontánní tanečky, 2013
oheň, popel, papír, 215 × 148 cm

Spontánní tanečky, 2013
oheň, popel, papír, 225 × 148 cm

Fotografie

záznam performance Zkoumání, 1999 (Galerie Pecka)
fotografie Dagmar Hochové, 7 černobílých fotografií, 17 × 26 cm

cyklus Moje rodina, 2001–2010
fotografie interpretovaná ohněm, lightbox, 30 × 40 cm
(7 lightboxů)

Autoportrét, 2002
fotografie interpretovaná ohněm, lightbox, 70 × 100 cm

cyklus Poutník, 2006–2007
fotografie interpretovaná ohněm, 40 × 30 cm (8 fotografií)

Vinohradský betlém, 2006–2010
fotografie interpretovaná ohněm, lightbox, 30 × 40 cm

Performance Oheň – voda, 2007
fotografie interpretovaná ohněm, lightbox, 30 × 40 cm
Muzeum umění Olomouc

Performance Oheň – voda, 2007
fotografie interpretovaná ohněm, lightbox, 30 × 40 cm
Muzeum umění Olomouc

Video – záznam performancí

Zapomněl jsem poprosit anděly a oni zapomněli poprosit za nás, 1994, Sympozium Třebíč

Serpens, 1994, Sympozium Třebíč

Oheň – voda, 1994, Středoevropská galerie Praha

Z ateliéru (ohňové kresby), 1994

Svatopluk Klimeš — Oheň do papíru nezabalíš III

Publikaci vydala Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích ke stejnojmenné výstavě pořádané od 23. března do 13. května 2018.

Koncepce výstavy, výběr exponátů: Svatoopluk Klimeš a Alena Beránková

Texty: Alena Beránková

Fotografie: archiv autora a SGVU — Jan Brodský (obálka a str. 2, 4, 6, 7, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 36)

Grafická úprava: Jan Brodský

Tisk: Tiskárna Daniel

Na obálce a na stranách 2, 4, 6–7, 12–13, 16–17, 24–25, 30–31: performance a instalace *Naše republika*, 2018

Na této straně: *T. G. M. 8krát*, 2018 Δ

© Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích

Litoměřice 2018

ISBN 978-80-87784-32-7

